

Crna Gora
AGENCIJA ZA AUDIOVIZUELNE MEDIJSKE USLUGE

Broj: UP I 04-043/26-87/2
Podgorica, 18.05.2026. godine

Na osnovu člana 18, 99 stav 1 tačka 4 i 116 Zakona o upravnom postupku („Sl. list Crne Gore“, br. 56/14, 20/15, 40/16 i 37/17), postupajući po prigovoru NVO „Forum Progres“ (akt zaveden kod Agencije pod br. UP I 04-043/26-87/1 od 16.04.2026. godine), direktorica Agencije za audiovizuelne medijske usluge donosi

RJEŠENJE

1. Odbija se prigovor NVO „Forum Progres“ na rad privrednog društva „AST“ d.o.o. iz Podgorice, emitera opšteg televizijskog programa „Prva TV“ (zaveden kod Agencije za audiovizuelne medijske usluge pod br. UP I 04-043/26-87/1 od 16.04.2026. godine), jer je u istoj upravnoj stvari već pokrenut drugi upravni postupak.
2. Protiv ovog Rješenja može se podnijeti žalba Savjetu Agencije za audiovizuelne medijske usluge u roku od 15 dana od dana dostavljanja rješenja.
3. Ovo rješenje će se objaviti na internet stranici Agencije za audiovizuelne medijske usluge www.amu.me.
4. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Dana 16.04.2026. godine Agenciji za audiovizuelne medijske (u daljem tekstu: „Agencija“) dostavljen je prigovor NVO „Forum Progres“ (akt zaveden kod Agencije pod br. UP I 04-043/26-87/1 od 16.04.2026. godine), na rad privrednog društva „AST“ d.o.o. iz Podgorice, kao emitera opšteg televizijskog programa „Prva TV“ (u daljem tekstu: emiter).

Prigovor se odnosio na programski sadržaj emitovan dana 15. aprila 2026. godine, u okviru jutarnjeg programa „Jutro“, emitovanog u periodu od 07:00:07 do 09:30:30 časova (2 sata 30 minuta i 23 sekunde). Njime je obuhvaćen sadržaj rubrike „Tema jutro“, emitovane u periodu od 08:17:04 do 09:04:54 časova (47 minuta i 50 sekundi), koja je bila posvećena priručniku „Vodič kroz LGBTIQ+ teme za nastavnice i nastavnike osnovnih i srednjih škola“, objavljenom od strane NVO „Centar za građansko obrazovanje“, uz podršku Ministarstva ljudskih i manjinskih prava.

Članom 99 stav 1 tačka 4 Zakona o upravnom postupku propisano je da će nadležni organ odbiti zahtjev stranke za pokretanje upravnog postupka rješenjem, ako je u istoj upravnoj stvari već pokrenut drugi upravni postupak ili sudski postupak ili je u toj upravnoj stvari već bilo odlučeno pravosnažnim rješenjem kojim je stranci bilo priznato pravo ili određena neka obaveza.

Ispitujući sadržaj prigovora, utvrđeno je da je u istoj upravnoj stvari Agencija već pokrenula i sprovela drugi postupak.

Naime, Agencija je 16. aprila 2026. godine po službenoj dužnosti pokrenula postupak u istoj upravnoj stvari (akt br. UP P 04-043/26-86/1 od 16.04.2026. godine), radi utvrđivanja da li je došlo do kršenja člana 15 stav 2 Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama i člana 11 Pravilnika o programskim standardima u radijskim i televizijskim programima.

Navedeni postupak okončan je donošenjem Rješenja br. UP I 04-043/26-86/4 od 18.05.2026. godine, kojim je Agencija izrekla emiteru upozorenje kao upravno-nadzornu mjeru zbog kršenja člana 15 stav 2 Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama i člana 11 Pravilnika o programskim standardima u radijskim i televizijskim programima.

Agencija je utvrdila da se postupak po službenoj dužnosti i prigovor odnose na isti događaj, isti programski sadržaj emitera, emitovan dana 15.04.2026. godine, kao i da oba postupka ukazuju na iste povrede propisa, zbog čega se radi o istoj upravnoj stvari u smislu člana 99 stav 1 tačka 4 Zakona o upravnom postupku.

Imajući u vidu da je Agencija u prethodno pokrenutom postupku već ispitivala navode koji se odnose na sporni programski sadržaj, u ovom postupku nije bilo osnova za ponovno cijenjenje istih činjenica i pravnih pitanja.

U skladu sa navedenim, zaključeno je da povodom prigovora broj UP I 04-043/26-87/1 od 16.04.2026. godine ne može biti pokrenut postupak, jer je u konkretnom slučaju već pokrenut drugi upravni postupak u istoj upravnoj stvari, koji je okončan donošenjem rješenja br. UP I 04-043/26-86/4 od 18.05.2026. godine.

Nakon sprovedenog postupka i uz uvažavanje svih relevantnih činjenica, direktorica Agencije je, saglasno članu 99 stav 1 tačka 4 i članu 116 Zakona o upravnom postupku, donijela odluku kao u dispozitivu ovog Rješenja.

Ovo Rješenje će se objaviti na internet stranici Agencije www.amu.me.

Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja.

UPUTSTVO O PRAVNOM SREDSTVU

Protiv ovog rješenja može se podnijeti žalba Savjetu Agencije za audiovizuelne medijske usluge u roku od 15 dana od dana njegovog dostavljanja.

Prilog:

- Rješenje br. UP I 04-043/26-86/4 od 18.05.2026. godine

Dostavljeno:

- NVO „Forum Progres“
- Privredno društvo „AST“ d.o.o.
- Savjet Agencije za audiovizuelne medijske usluge
- Sektor za nadzor
- Sektor za pravne i ekonomske poslove
- Sektor za opšte i međunarodne poslove
- Sektor za informacione-komunikacione tehnologije

Pripremila: Zorica Popović
Odobрила: Jadranka Vojvodić

Crna Gora
AGENCIJA ZA AUDIOVIZUELNE MEDIJSKE USLUGE

Broj: UP I 04-043/26-86/4
Podgorica, 18.05.2026. godine

Na osnovu člana 168, 180, 181, 182 i 185 Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama („Sl. list CG“, br. 54/24) i člana 18 Zakona o upravnom postupku („Sl. list CG“, br. 56/14, 20/15, 40/16 i 37/17), postupajući po službenoj dužnosti, direktorica Agencije za audiovizuelne medijske usluge donosi

RJEŠENJE

1. Privrednom društvu „AST“ d.o.o. iz Podgorice, emiteru opšteg televizijskog programa „Prva TV“, izriče se upozorenje kao upravno-nadzorna mjera zbog toga što je dana 15. aprila 2026. godine u okviru programskog sadržaja „Jutro“, u rubrici „Tema jutra“, pod nazivom „Nasilni odlazak u svijet odraslih“:
 - a) omogućio iznošenje stavova kojima se podstiče netrpeljivost i diskriminacija prema određenoj grupi (LGBTIQ zajednici), pri čemu se potencira pripadnost toj grupi na osnovu stvarnog ili pretpostavljenog ličnog svojstva;
 - b) ugrozio dostojanstvo LGBTIQ osoba.
2. Upozorenje iz tačke 1 ovog Rješenja se izriče zbog:
 - a) kršenja obaveze emitera da programski sadržaji radijskih i televizijskih programa ne smiju podsticati nasilje, mržnju, netrpeljivost ili diskriminaciju po osnovu rase, etničke pripadnosti, veze sa nekim narodom ili nacionalnom zajednicom, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, boje kože, pola, roda, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovnog stanja, članstva u sindikalnoj organizaciji, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili porodičnog statusa, starosne dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog nasljeđa, rodnog identiteta, seksualne orijentacije i/ili interseksualnih karakteristika, kao i po osnovu stvarnih ili pretpostavljenih ličnih svojstava (član 15 stav 2 Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama),
 - b) kršenja obaveze emitera da poštuje privatnost i dostojanstvo građana (član 23 stav 1 Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama),
 - c) kršenja obaveze emitera da programski sadržaji radijskih i televizijskih programa ne smiju omogućavati promovisanje ili opravdavanje govora mržnje ili diskriminatornog postupanja, ili na drugi način opravdavati kršenje zajamčenih sloboda i prava čovjeka i građanina (član 11 stav 1 Pravilnika o programskim standardima u radijskim i televizijskim programima („Sl.list CG“, br. 121/24)),
 - d) kršenja zabrane da se u radijskim i televizijskim programima emituju programski sadržaji kojima se potencira pripadnost određenoj grupi, opredjeljenje, stvarno ili pretpostavljeno lično svojstvo, kao oblik diskriminacije prema njima (član 11 stav 2 Pravilnika o programskim standardima u radijskim i televizijskim programima).

3. Nalaže se privrednom društvu „AST“ d.o.o. iz Podgorice, da usaglasi emitovanje programskih sadržaja u okviru televizijskog programa „Prva TV“, sa standardima definisanim u Zakonu o audiovizuelnim medijskim uslugama, podzakonskim aktima Agencije i izdatom Odobrenju za emitovanje.
4. Privredno društvo „AST“ d.o.o. iz Podgorice je dužno da, u skladu sa članom 181 stav 3 Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama, u okviru televizijskog programa „Prva TV“, u okviru informativne emisije „Jutro“, u rubrici „Tema jutra“, objavi informaciju o izrečenoj mjeri iz tačke 1 ovog Rješenja koja glasi:

„Agencija za audiovizuelne medijske usluge izrekla je emiteru televizijskog programa 'Prva TV' upozorenje jer je 15. aprila 2026. godine, prilikom emitovanja programskog sadržaja 'Jutro', u rubrici 'Tema jutra', omogućio iznošenje stavova kojima se podstiče netrpeljivost i diskriminacija prema LGBTIQ zajednici i ugrožava njihovo dostojanstvo“

5. Privredno društvo „AST“ d.o.o. iz Podgorice, je dužno da, u pisanoj formi, obavijesti Agenciju za audiovizuelne medijske usluge o načinu (sadržaj, datum i vrijeme) objavljivanja informacije o izrečenoj mjeri iz tačke 1 ovog Rješenja, u roku od 24 časa od objavljivanja.
6. Protiv ovog rješenja može se podnijeti žalba Savjetu Agencije za audiovizuelne medijske usluge u roku od 15 dana od dana dostavljanja rješenja.
7. Ovo rješenje će se objaviti na internet stranici Agencije za audiovizuelne medijske usluge www.amu.me.
8. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Redovnim monitoringom (Nalaz Sektora za nadzor br. UP I 04-043/26-86/1 od 16.04.2026. godine) emitovanih programskih sadržaja privrednog društva „AST“ d.o.o. iz Podgorice, emitera opšteg televizijskog programa „Prva TV“ (u daljem tekstu: „emiter“), Agencija za audiovizuelne medijske usluge (u daljem tekstu: „Agencija“) konstatovala je da je dana 15. aprila 2026. godine, programski sadržaj „Jutro“, emitovan u periodu od 07:00:07 do 09:30:30 časova, sadržao rubriku „Tema jutra“, koja je prikazana u periodu od 08:17:04 do 09:04:54 časova (47 minuta 50 sekundi) i bila posvećena priručniku „Vodič kroz LGBTIQ+ teme za nastavnice i nastavnike osnovnih i srednjih škola“, objavljenom od strane NVO „Centar za građansko obrazovanje“ uz podršku Ministarstva ljudskih i manjinskih prava.

Imajući u vidu propisane programske standarde u lineranim audiovizuelnim medijskim uslugama, Agencija je pokrenula postupak za utvrđivanje da li je došlo do kršenja člana 15 stav 2 Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama (u daljem tekstu: „Zakon“) i člana 11 Pravilnika o programskim standardima u radijskim i televizijskim programima (u daljem tekstu: „Pravilnik“).

Saglasno nadležnostima ustanovljenim članom 177 Zakona, članom 112 Zakona o upravnom postupku i članom 13 Pravilnika o vođenju postupaka i izricanju upravno-nadzornih mjera („Sl.list CG“, br. 125/24 i 124/25), a u cilju utvrđivanja da li je emitovanjem spornog programskog sadržaja došlo do kršenja Zakona i Pravilnika, Agencija je od emitera zatražila pisano izjašnjenje (akt br. UP I 04-043/26-86/2 od 17.04.2026. godine).

Dana 27.04.2026. godine Agenciji je dostavljeno pisano izjašnjenje emitera povodom navoda iz pokrenutog postupka (akt br. UP I 04-043/26-86/3 od 27.04.2026. godine). U izjašnjenju se navodi da je predmetni segment emisije realizovan „u skladu sa unaprijed utvrđenim planom u dogovoru sa uredništvom“, te da je uređivački fokus bio „usmjeren na pitanje opterećenosti učenika nastavnim sadržajem, odnosno na potencijalne efekte uvođenja dodatnih edukativnih materijala u obrazovni sistem“.

Emiter ističe da u svom radu postupa u skladu sa važećim zakonodavnim okvirom, uključujući „*principe objektivnog, nepristrasnog i uravnoteženog informisanja, kao i obavezu poštovanja ljudskih prava i dostojanstva svih društvenih grupa*“. Takođe navodi da je predmetna tema obuhvatila i pitanja koja se odnose na „*osjetljive društvene kategorije, uključujući LGBTQ zajednicu*“, te da je redakcija pristupila njenoj obradi

„sa dužnom profesionalnom pažnjom, što se moglo vidjeti kroz postavljena pitanja voditelja i same najave emisije“.

Dalje se ukazuje da je emisija realizovana u formatu programa uživo, „u kojem gosti učestvuju u ostvarivanju prava na slobodu izražavanja“, te da emiter „ne može snositi odgovornost za pojedinačne stavove iznijete od strane gostiju“. Emiter posebno naglašava da je redakcija „nakon inicijalnog izlaganja gosta jasno i nedvosmisleno izvršila ogradu od iznijetih stavova, koji ne predstavljaju uređivačku politiku niti zvanične stavove emitera“.

Polazeći od navedenog, emiter smatra da je „predmetni sadržaj emitovan u skladu sa propisima i profesionalnim standardima, te da nije došlo do povrede propisa koji regulišu oblast elektronskih medija“.

Prilikom razmatranja da li je emitovanjem predmetnog programskog sadržaja došlo do kršenja propisanih standarda, Agencija je posebno imala u vidu sljedeće:

- pravo na zaštitu od diskriminacije propisano je Ustavom Crne Gore, koji garantuje jednakost svih građana i zabranu diskriminacije, kao i relevantnim zakonima, uključujući Zakon o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije („Sl.list CG“, br. 02/26), koji propisuje zabranu diskriminacije po osnovu pola ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, kao i drugih ličnih svojstava.
- Članom 15 Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije, kao poseban oblik diskriminacije prepoznaje se govor mržnje i definiše kao upotreba jednog ili više posebnih oblika izražavanja - zagovaranje, promociju ili podsticanje ocrnjivanja, mržnje ili klevetanja lica ili grupe lica, kao i svako uznemiravanje, uvredu, negativnu stereotipizaciju, stigmatizaciju ili prijetnju licu ili grupi lica po nekom od različitih osnova, uključujući po osnovu pola ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, kao i drugih ličnih svojstava i svako opravdavanje svih ovih oblika izražavanja mržnje i netrpeljivosti, homofobiju, transfobiju ili ostale oblike izražavanja mržnje zasnovane na netoleranciji. Članom 17 ovog zakona, kao teži oblik diskriminacije se prepoznaje diskriminacija učinjena propagiranjem putem medija (stav 1 alineja 6).
- AVM uslugom ne smije se podsticati nasilje, mržnja, netrpeljivost ili diskriminacija po osnovu rase, etničke pripadnosti, veze sa nekim narodom ili nacionalnom zajednicom, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, boje kože, pola, roda, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovnog stanja, članstva u sindikalnoj organizaciji, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili porodičnog statusa, starosne dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog nasljeđa, rodnog identiteta, seksualne orijentacije i/ili interseksualnih karakteristika, kao i po osnovu stvarnih ili pretpostavljenih ličnih svojstava (član 15 stav 2 Zakona).
- emiter je dužan da poštuje privatnost i dostojanstvo građana i štiti integritet maloljetnika (član 23 stav 1 Zakona).
- članom 2 stav 1 al. 2) Pravilnika propisano je da govor mržnje predstavljaju svi oblici izražavanja kojima se podstiče nasilje, netrpeljivost, odnosno omogućava podsticanje ili širenje mržnje ili diskriminacija po osnovu rase, etničke pripadnosti, boje kože, pola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili porodičnog statusa, starosnog doba, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog nasljeđa, rodnog identiteta ili polne orijentacije, seksualne orijentacije i/ili interseksualnih karakteristika, kao i po osnovu stvarnih ili pretpostavljenih ličnih svojstava.
- članom 2 stav 1 al. 3) Pravilnika diskriminatorno postupanje je definisano kao svako neopravdano pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje (isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva), u odnosu na lica ili grupe, kao i na članove njihovih porodica, ili sa njima povezana lica, na otvoren ili prikriven način, a koje se zasniva na njihovim stvarnim ili pretpostavljenim ličnim svojstvima (npr. rasa, boja kože, državljanstvo, nacionalna pripadnost ili etničko porijeklo, jezik, vjersko ili političko ubjeđenje, pol, rodni identitet, seksualna orijentacija,

imovinsko stanje, genetske osobine, zdravstveno stanje, invaliditet, bračni i porodični status, osuđivanost, starosna dob, izgled i dr.).

- članom 3 Pravilnika propisano je da je emiter odgovoran za sve objavljene programske sadržaje, bez obzira na njihov izvor, u skladu sa zakonom koji reguliše rad medija, te da programski sadržaji obuhvataju sopstveni, kupljeni, reemitovani i razmijenjeni program, najave programa, SMS i druge oblike uključivanja publike u kreiranje programa, kao i sve oblike audiovizuelnih komercijalnih komunikacija.
- Članom 11 stav 1 Pravilnika je propisano da programski sadržaji radijskih i televizijskih programa ne smiju omogućavati promovisanje ili opravdavanje govora mržnje ili diskriminatornog postupanja, ili na drugi način opravdavati kršenje zajamčenih sloboda i prava čovjeka i građanina.
Članom 11 stav 4 Pravilnika je propisano da je emitovanje ovakvih programskih sadržaja dozvoljeno isključivo ukoliko su dio naučnog, autorskog ili dokumentarnog rada, a objavljeni su:
 - bez namjere da se podstiče na diskriminaciju, mržnju ili nasilje i dio su objektivnog novinarskog izvještavanja;
 - sa namjerom da se kritički ukaže na diskriminaciju, mržnju, nasilje ili na pojave koje predstavljaju ili mogu predstavljati podsticanje na takvo ponašanje.

Na osnovu uvida u snimak emitovanog sadržaja, kao i izjašnjenje emitera može se konstatovati sljedeće:

1. Emiter je dana 15. aprila 2026. godine u periodu od 07:00:07 do 09:30:30 sati (2 sata 30 minuta 23 sekunde) emitovao programski sadržaj „Jutro” u okviru kojeg, u terminu od 08:17:04 do 09:04:54 sati (47 minuta 50 sekundi), segment pod nazivom „Tema jutra”. „Nasilni odlazak u svijet odraslih” komentarisali su gosti u studiju: Dragan Koprivica, profesor i književnik i Miloš Sušić, advokat. Opis rubrike „Tema jutra” dat je u tač. 2.
2. **Voditeljka:** „Jutros govorimo o tome kako je Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava finansijski podržalo inicijativu jedne nevladine organizacije, koja je napravila priručnik za sve nastavnike osnovnih i srednjih škola, a tiče se pitanja, tačnije tema LGBTIQ populacije. Naravno, više o ovome govorićemo sa našim gostima, ali ja ću pozvati i vas da se uključite u okviru našeg programa. Uvek to radite, ali, evo, i ovaj put, viber porukom slobodno pišite na 068-838-353.”

Voditelj: „A, sa nama jutros u studiju, gospodin Dragan Koprivica, publicista, političar, pjesnik. Poštovanje i dobro došli.”

Dragan Koprivica: „I tako dalje, i tako dalje.”

Voditeljka: „Profesor.”

Dragan Koprivica: „S obzirom na to da me zovete češće, počecu sebe i da cijenim.”

Voditelj: „Mislim da svakako bi to trebalo i mimo naših poziva. Gospodin Mitar Sušić, advokat. Poštovanje gospodine Sušiću i hvala što ste jutros sa nama u studiju.”

Mitar Sušić: „Dobro jutro, hvala na pozivu.”

Voditelj: „Evo, gospodine Koprivica, krenuli bi od vas. Evo, da ovako kažemo - da li je opravdano usmjeravati budžetski novac na ideološke priručnike?”

Dragan Koprivica: „Riječ je o inicijativi gospođe Uljarević, je li tako?”

Voditelj: „Da, to je Centar za građansko obrazovanje.”

Dragan Koprivica: „Pazite o čemu se radi. Ja mislim da je mržnje u Crnoj Gori mnogo i premnogo i da ne treba govoriti nikakvim jezikom mržnje, ali treba govoriti nekim jezikom fakata, a kad to kažem, onda mislim na to da ne treba razmišljati samo o tome šta se predlaže nego i ko to predlaže. Znači, u našem društvu profilacija ličnosti je vrlo transparentna i svi znamo sve o svakome. Ako pođemo od činjenice da je DPS za svoje vladavine praktično pravio

takozvane nevladine vladine organizacije koje su pod nekom šminkom demokratizacije i, navodno, ataka na aktuelnu vlast, u stvari, služile kao specifičan servis DPS-a, onda već dolazimo na neki sumnjivi teren. Ako pođemo od činjenice da, kao što kažem, sve se zna i bez imalo mržnje, mogu da navedem nekoliko fakata koji bi me odmah, da je bilo kakva inicijativa u pitanju, ne samo ova, odstranili od te, recimo, zajedničke priče. Ako se zna, na primjer, da je uvažena gospođa Uljarević, bila protiv toga da se dodijeli jedan zaslužni orden blaženopočivšem mitropolitu Amfilohiju. Ako je prepoznata kod moga partijskog kolege Miluna Zogovića; jednog časnog čovjeka, kao osoba koja iskazuje neku mržnju prema srpskom narodu, ako pođemo od činjenice i da je, na primjer, bila protiv toga da se u Podgorici jedna ulica nazove imenom Pavla Bulatovića..."

Voditelj: „Ja ću vas samo prekinuti sekundu i odmah vam dajem priliku da nastavite. Rekli ste mržnju prema srpskom narodu. Ja sada neću ulaziti u to da li je to istina ili nije. Gospođa Uljarević svakako nije s nama u studiju. Bilo bi lijepo da jeste, da ona odgovori na to, ali pošto nije u prilici da odgovori, ja ću se ispred ove redakcije ograditi, ali vi, naravno, slobodno, ovo je slobodan studio, vi ste slobodan čovjek i samo nastavite.“

Dragan Koprivica: "Ja sam citirao Miluna Zogovića, jednog ozbiljnog čovjeka, intelektualca i političara, koji je uputio kritike na njen račun na tu temu. Znači, ni ja ništa ne izmišljam, nego ti tekstovi postoje u javnosti. Onda, posebna je priča, moj prijatelj i predsjednik partije Milan Knežević, kad je ona žestoko protestovala protiv toga da on bude predsjednik odbora za bezbjednost, jer je navodno umiješan u državni udar i neku agresivnu ljubav sa Rusima. Međutim, kada je Milan Knežević potpuno oslobođen svake optužbe, ja nijesam čuo gospođu Uljarević da je rekla gospodine Kneževiću, izvinite što ja vas optužih, a evo ispade da sam u krivu. Dakle, ako neki predlozi dolaze od nekih osoba koje imaju makar dijelom problematične nekakve nastupe u javnosti, onda treba biti veoma transparentan. A što se tiče ovoga predloga za LGBT populaciju, ja prvo da kažem, ne daj Bože da ja mrzim nekoga ko je u toj populaciji. To bi bilo smiješno, nevaspitano i neevropski, kako bismo mi to danas moderno rekli u Crnoj Gori. Ja sam, na primjer, prije godinu-dvije na ulici, stojeći pored jedne biblioteke, vidio jednu veliku masu mladih ljudi, djevojaka i momaka, zgodni, fini, ja rekoh, je li ovo neka partija, pa protestuje. Kad vidim, posle toga, oni nose one zastave duginih boja. Znači, narod kao i svaki drugi, ako ima tu svoju želju, neka on tu svoju želju, da kažem, zastupa u nekim svojim okvirima. Ne treba ni mnogo mahati u Crnoj Gori tim zastavama, jer smo mi tradicionalna sredina, ali mislim da takav predlog, da se i ti programi uvedu u osnovne i srednje škole može, bogami, naići i na neke, na primer, otvorene proteste osnovaca i srednjoškolaca. Dakle, nijesam nimalo siguran da je to neko srećno rješenje. Ako je to put u Evropu, onda mislim da je to suvišni put, da imamo mi neki trasirani put. A kažem ponovo, u raju nijesu bila dva Adama, nego su bili Adam i Eva. Da su bili Adam i Adam, ljudski rod ne bi postojao jer bi jednostavno izumro. Mi smo neki tradicionalisti, oni koji misle drugačije neka misle, ali kažem, ne treba mnogo time barjačiti u tradicionalnoj Crnoj Gori i dobro gledati ko inicira takve predloge.“

Voditeljka: "U susret održavanju maturalnih ispita, poražavajućim rezultatima na PISA testiranjima, gradivom sa kojim se oni susreću svaki dan u školama, da li su u ovom momentu ovakvi priručnici potrebni?"

Mitar Sušić: "Pa, ovi priručnici i uopšte tema promocije, ne samo tzv. LGBT kulture, odnosno antikulture, su razlog više zašto naši građani sve više osjećaju nepovjerenje, generalno, prema školskom sistemu i zašto se ljudi u poslednje vrijeme, ako ne odlučuju usled nedostatka mogućnosti, onda sigurno razmišljaju o alternativnim načinima obrazovanja, jer prosto ne želite da date svoju djecu u neki sistem koji će da od njih pravi i ideološki i moralno i kulturološki sakate ljude, a na ovaj način se to upravo radi. Nije sporno da... Svaki sistem ima pravo da kroz školski program, kroz obrazovne institucije, nameće neki svoj ideološki narativ. I od toga bilo bi folirantski reći da to nisu radili svi sistemi do sada i da to neće raditi svi sistemi ubuduće. Prosto, postoje neke ideološke premise na kojima je društvo ustrojeno i te premise se prenose kroz školski sistem na buduće generacije. Tako se radilo, ne znam, u komunističkoj

Jugoslaviji, te premise na kojima je počivao komunizam su bile prisutne u školskom sistemu. U Kraljevini takođe, u svim sistemima prije toga, kroz stvaranje nacije, kroz borbu za slobodu od otomanske okupacije. Dakle, svaki sistem, svaka država je nametala svoje ideološke okvire kroz školski sistem i na najmlađu populaciju. Međutim, ostaje pitanje koliko je sistem vrijednosti koji se nameće ovim i sličnim projektima zapravo antisistem antivrijednosti. Šta sa tim dobijamo i da li je to zaista jedan iskorak u slobodu ili zapravo jedan regres koji su već proživjele mnoge civilizacije i mnoga društva prije nas i koje su, u konačnom, i nestale i propale zbog toga, iako se nama nameće da je to dostignuće, ne znam, dvadeset prvog vijeka. Dakle, LGBT kultura postojala je u starom Rimu, postojala je u antici i sve te civilizacije su upravo u trenucima kada su to dozvolile kao legitimno i kao potpuni izraz slobode, propadale. To nije samo zbog tog LGBT segmenta kako ljudi kod nas, ovako tradicionalisti, često pogrešno smatraju. LGBT je samo korak u negiranju institucije braka i porodice koji polazi od nečeg i ide ka nekom daljem ishodištu. Dakle, onog trenutka kad ste vi normalizovali predbračne odnose, kad ste normalizovali da je brak prevaziđena institucija, kad ste normalizovali da je postupanje nekog mačo muškarca koji mijenja desetine žena ili neke žene koja je poželjna pa ima desetine muškaraca, kad ste to normalizovali, kad ste to postavili kao uzor u društvu, samo je pitanje koraka kad će to preći na sledeću etapu tzv. seksualnih sloboda, a u suštini, uništenja onih moralnih komponenti čovjeka koje ga čine različitim od životinja. Tako da nije potpuno adekvatno ni pozivanje na prirodno u tom smislu, zato što bi neograničeni odnosi između muškaraca i žena bili prirodnji, a ovi su neprirodni. Neprirodni su u svom moralnom aspektu i jedni i drugi, zato što moralni zakon nije samo prirodni zakon. Prirodni zakon nameće pravo jačega, nameće pravo da, prosto, ako vam se nešto sviđa kao što je to u životinskom svijetu, a posjeduje ga druga životinja, da to pribavite. Moralni zakon je drugačiji. Moralni zakon nameće čovjeku da se suzdrži od nekih radnji koje bi inače mogao preduzeti, ali zbog nekog unutrašnjeg svjetla u sebi to ne radi. Podjednako je sa ovim segmentom, tako da smatram da je on samo jedan nastavak jednog, da kažem, seta antiponašanja koje se može definisati kao nepoštovanje institucije braka i porodice i, u konačnom, vodi ka normalizaciji takvih odnosa, a produbljuje se sa onim što smo imali recimo u Epsteinovim fajlovima gdje se normalizuje već i zoofilija i pedofilija i nekrofilija i svi ostali oblici raznih filija, koji zapravo izvor i ishodište imaju samo u jednom."

Voditelj: "Kako smo mi, gospodine Sušiću, evo, vi ste rekli da su ovo samo koraci ka tome, 'ajde sad ću reći žargonski, opštem rasulu. Kako smo mi sigurni da je to korak ka opštem rasulu? Evo, ovi ljudi, mislim, i pretpostavljam da bi i ova nevladina organizacija objasnila da oni samo žele da taj dio stanovništva bude vidljiv i nediskriminisan."

Mitar Sušić: "Taj dio stanovništva može da bude vidljiv u onom segmentu u kojem je vidljiv svaki drugi segment stanovništva. Dakle, ja ne vidim nikakvu potrebu da zbog nekih svojih ideoloških ili vrijednosnih parametara budem pozitivno diskriminisan ili negativno u sistemu i ne vidim potrebu da to pravo dajem bilo kome drugome. Mogu da komuniciram sa ljudima koji pripadaju toj populaciji, ne pozivam ni na kakvo nasilje protiv njih, vrlo često ti ljudi mogu da budu konstruktivni članovi društva u nekim drugim segmentima, ali nerazumljiva je potreba da se to nameće kao neki program koji treba nametati drugima, koji treba promovisati kao pozitivan. Ne bih to čak ni vezao samo za, kao što je gospodin Koprivica rekao, za Centar za građansko obrazovanje koji ima... U setu je negativnih i destruktivnih ideja, ali ne bih samo vezao za njih. Dakle, da nisu predložili oni, predložila bi neka druga od mnogih nevladinih organizacija u Crnoj Gori koje imaju istu ideološku tu vovk ili, kako se već zove, platformu. Ne bih ga čak, nažalost ga ne mogu vezati ni za neki antisrpski narativ, iako bi mi to bilo prilično primamljivo, ali nažalost i u Srbiji imamo, mogu reći, čak i agresivniju promociju tih vrijednosti i teško ćete u Srbiji naći televiziju sa nacionalnom frekvencijom koja će obraditi ovu temu na ovaj način. Tako da, u tom smislu, mislim da je Crna Gora još uvijek zdravije društvo nego što su to zemlje okruženja, bez obzira što i mi imamo razne protagoniste destruktivnih ideja."

U nastavku je bilo riječi o obrazovnom sistemu u Crnoj Gori, njegovim nedostacima, kao i izazovima za unapređenje nastave i nastavnog kadra.

Od 08:34:13 sati

Voditeljka: „Dosta je juče na mrežama, makar društvenim, izazvalo polemiku među stanovništvom, kaže: Italija je stavila tačku na eksperimente, zvanično je zabranjena LGBT ideologija i simboli u školama, objavio je jedan gospodin juče. Jednostavno, mi smo narodi, takav smo mentalitet da ovakve stvari brzo pođu u etar i budu tema rasprava.“

Dragan Koprivica: "Ako idemo na uvođenje ovih programa u osnovne i srednje škole, daj, brate, uvedimo ih i u vrtiće pa da završimo posao. Dakle, nemojmo da budemo komični samima sebi. Crna Gora je tradicionalna zemlja, postoje mjere dokle se ide, a znate o čemu se radi. Ja sam prvo protiv svom svojom dušom, ne daj Bože da neko nekog napada što pripada toj populaciji. Ali vjerujte i ovo, u Evropi postoje takvi LGBT krugovi da kažu naši ljudi, ako ne pripadaš toj populaciji, ne možeš da dobiješ radno mjesto. Znači, ima nešto trulo u državi Danskoj, ima nešto i za i protiv. Crna Gora treba tu da balansira, da poštuje tradicionalne vrijednosti, ali ne daj Bože da ne progoni ljude druge orijentacije.“

Voditelj: "Jasno. Evo, gospodine Sušiću, Marina je pomenula ovo za Italiju, ja koliko znam, evo, ispraviće me gledaoci. Mislim da i Mađarska ima neki takav sličan set zakona, ali na stranu, evo, znam tačnije da ste roditelj, da li roditelji imaju pravo da se protive ovakvim sadržajima ako smatraju da to nije adekvatno za školovanje jednog osnovca u ovom slučaju?"

Mitar Sušić: „Roditelji imaju obavezu da se protive svakom destruktivnom pristupu koji se nameće njihovoj djeci. Po meni je ovo destruktivan pristup i ja ga kao roditelj sigurno neću dozvoliti da bude nametan mojoj djeci. Pomenuli ste orijentaciju. Ima tu nekoliko zamki. Kada govorimo uopšte o LGBT ideologiji koja u ovom trenutku, na sreću, u svijetu i u Evropi doživljava regresiju u smislu svoje napadnosti. Zato se u sve više zemalja jačaju političke snage koje se trude da to vrata u neke normalne okvire, ali i to je vrlo diskutabilno i ograničeno. Dakle, ne može se posmatrati prosto kao orijentacija. Dakle, to je, zapravo, jedna klizna skala kako se to nastoji približiti ljudima da bi bilo prihvatljivije. Sada govorimo o orijentaciji, nekada smo govorili o bolesti. Sada će se uvrijediti ljudi koji kažu da je homoseksualizam bolest. Ja smatram da nije bolest. To je prosto grijeh. Podjednako grijeh kao što je svaki drugi blud. Dakle, ako ga posmatramo kao bolest, mi smo već prihvatili jednu dozu razumijevanja, jer bolesne, zaboga, ne treba ni na koji način diskriminisati u tom smislu, niti ih treba na neki način upućivati na neke tretmane koji bi podrazumijevali tretman toga drugačije. Dakle, ako se vratimo na početak skale i ako to prihvatimo onako kako ga definiše apsolutni zakon, ako se nečega držimo, onda se moramo vezati za nešto apsolutno. Dakle, ako tražimo ishodište gdje je to zabranjeno, naći ćemo ga u objavama monoteističkih religija gdje je jasno rečeno da to nije bolest, da to nije orijentacija, da je to prosto grijeh. Možda svaki čovjek u sebi ima neku tendenciju ka ispitivanju tih seksualnih sloboda, ali postoje one moralne kočnice u čovjeku koje ga zaustavljaju da ne ubije drugog čovjeka, da ne siluje druge ljude različitog pola, da ne opšti sa drugim ljudima istog pola. U pitanju je samo aktivacija moralnih kočnica u čovjeku. Ako vratimo to na te segmente, onda ćemo doći do toga da možda postoje ljudi koji biološki ili genetski imaju disbalans hormona, pa ćemo da se vodimo tom pričom da li je to zaista u nekom smislu bolest. Ali, ako već postavimo to na taj način da postoje ljudi koji imaju genetske predispozicije, eto, rodili su se takvi, onda je potpuno nezdravo i nerazumljivo zašto se ljudima koji bez ikakve indikacije žele da promijene pol, daje hormonska terapija da bi došli do promjene pola, a ne hormonska terapija da bi se vratili, odnosno, ustalili u svom polu. Shvatate, neko bude rođen, kako bi to rekli danas, kao feminiziran muškarac. U toj suučnoj zapadnoj vauk ideologiji, vi njemu nećete davati, ako već imate mogućnost medicinskog tretmana, vi ga ne stimulišete da on prima muške hormone da bi postao više muškarac, ono što jeste, već ga stimulišete da promijeni pol i da prima ženske hormone, jer je on, zaboga, na 95% muškarac i vi ga vraćate na nulu, a ne da ga dogurate do sto.“

Voditelj: „Ja koliko razumijem, stimuliše se da bude ono što želi.“

Mitar Sušić: „Bude ono što želi, ali se to radi... Mislim da čitav taj narativ kreiraju neki ljudi tipa Epstina koji uživaju u tome da ljudi od sebe prave budale na način do njihove smrti. Bukvalno da uživaju u tome da gledaju kako se ljudi ubijaju, kako se ljudi glupiraju sa tim promjenama pola, kako se ljudi... lažu sami sebe da žive u nekoj slobodi i u suštini uništavaju svoje tijelo, svoju budućnost, svoju porodicu. Dakle, mislim da prosto postoje neki ljudi koji u tom na neki suludi način uživaju i to je bila prilično prisutna teorija zavjere sve dok nismo pročitali Epstinove fajlove pa smo vidjeli da to zapravo i nije bila tako teorija.“

Voditeljka u nastavku podsjeća na stavove predsjednika SAD-a, Donalda Trampa, navodeći da je po pitanju polova bio jasan i da postoji podjela na muški i ženski pol. Sušić ističe da, uprkos tome, društveni okvir koji se vezuje za Trampa, vidi kao pozitivniji u odnosu na onaj koji se dovodi u vezu sa Epstinom.

Od 08:40:52 sati

Voditeljka: "Kada sam uradila najavu, zaboravila sam da kažem možda jednu činjenicu - njihovo gradivo danas koje se njima plasira kroz obrazovanje, možda i prenatrpano, možda uče neke stvari koje ne bi trebali. Da li te njihove glavice mogu u tom momentu da prihvate sve te informacije pa da razvrstaju šta znači pol, rod, što smo nekad učili, a sad imamo i panseksualna osoba, seksualna osoba i sve ostale termine. Da li je to možda u ovom momentu za njih previše ili nasilno na neki način?"

Dragan Koprivica: „Pođimo od činjenice da su današnji roditelji koji imaju djecu, posebno u osnovnim školama, neću pretjerati ako kažem - mučenici. Roditelji završe radno vrijeme i onda im dolazi drugo poluvrijeme radnog vremena kada se o jadu zabavljaju domaćim zadacima sa svojom djecom do ponoća, narodski rečeno. Dakle, ako su djeca već sad prenatrpana programima i o jadu se zabavljaju i roditelji i djeca, dodajemo im još malo ovih novih sadržaja pa će jednostavno da dođu u fazu blokade, da ne mogu da prate nastavni proces i to može da bude samo jedna medveđa usluga povećavanje broja nastavnih sadržaja koji vode ka, bogami, nekakvom zatupljivanju djece. Zna se koliki je neki stepen prenošenja znanja, koliko djeca mogu da apsorbuju uz svu pomoć svojih roditelja i očigledno ne mogu koliko im se zadaje, a mi im još dodajemo nove sadržaje koji, s jedne strane, imaju jednu problematičnu crtu. Interesantna jedna epizoda za koju ja znam iz mog komšiluka, Dvoje roditelja kukaju preko telefona, zovu kćerku, kaže, u Švajcarskoj i kažu čuvaj se, ne izlazi noću, ne izlazi u sumnjive klubove, neko će te silovati. A kćerka kaže: ne boj se tata, ne boj se mama, ovdje su ti većina homoseksualci. Dakle, to nije trend Crne Gore. Ako treba po tome da se prepoznamo, da dobijemo reference za ulazak u EU, onda je to već jedna tragikomična priča. Dakle, ponovo kažem, ko ima takve vrste orijentacije, nemojte mu ulaziti u njegov život, nemojte se nasilnički ponašati prema njemu, ali nemojte nevladine organizacije kad očigledno nemate neke nove ideje, da barjačite tim idejama da biste opet bile u trendu i da bi se opet vama pažnja poklanjala, jer ste vi navodno neki inovatori i oni koji doprinose osavremenjavanju Crne Gore. To su postupci koji su mač sa dvije oštrice i bacanje udice u nekakvu mutnu vodu, pa šta bude, bude, šta ispliva, ispliva.“

Voditeljka: "Naravno, i raditi ovakve teme i voditi ovakve razgovore..."

Dragan Koprivica: "Ali izvinite, ja mislim da je ovaj razgovor jutros veoma korektan"

Voditeljka: "Samo smo hteli da sa ovog stanovišta razmotrimo da li u ovom momentu... Eto, i danas su, rekla sam, polaganje maturalnih ispita i imali smo bukvalno poražavajuće rezultate na PISA testiranjima i svaki put to pominjem, smo možda trebali više da se pozabavimo tim temama i da to stavimo u fokus, nego što smo se bavili ovakvim priručnicima, baš u ovom momentu."

Mitar Sušić: "To je način na koji mi shvatamo generalno sve što dolazi u procesu tih famoznih integracija. Dakle, ne trudimo se da, ako već treba nešto da kopiramo, da iskopiramo ono što zaista može biti korisno. Dakle, da vidimo kako se u tim zemljama u kojima je to prilično normalizovana ideologija, tretira odvod smeća, kako se uređuju neki komunalni poslovi, jer, u

tom segmentu zaista možemo nešto da naučimo i da podignemo vlastiti civilizacijski obrazac po kom funkcionišemo. Međutim, pošto to zahtijeva određeni stepen znanja, rada, stručnosti, zauzimanja, onda je nama to teško da to primijenimo i onda je mnogo lakše da mašemo LGBT zastavicama jer je to prilično lako, od toga se dobiju neke brze pare, a povlađuje se onom animalnom u čovjeku i sa te strane se osjeća neka trenutna satisfakcija. Tako da, naravno da svaki uspjeh podrazumijeva da idete uzbrdo, dakle, da morate biti spremni na neki teret i na neko odricanje. Ovo po mom mišljenju nije nikakav uspjeh, ovo služi samo zato da mi mašemo, dakle, bukvalno, tim priručnikom kao nekim dokazom vlastitog stanja svijesti koje je u skladu sa čijim god očekivanjima."

U nastavku emisije, gosti su se osvrnuli na stanje u obrazovnom sistemu u Crnoj Gori, uz poseban fokus na efikasnost nastavnog kadra i izazove kada je u pitanju usvajanje znanja.

Od 08:48:49 sati

Mitar Sušić: "Ako već treba da uvodimo neke priručnike, hajde da uvedemo neke priručnike da djecu zaista obučimo, makar u tom ranom uzrastu, da budu korisni članovi porodice, društva, a ne da im namećemo neke ideološke narative koji niti su civilizacijski, to su duboko anticivilizacijski narativi. Zašto? To možemo prosto empirijski da provjerimo. Svaka civilizacija koja je živjela na tim narativima je propala. Svaka civilizacija koja je živjela kontra tih narativa, kao što je muslimanska civilizacija, kao što je jevrejska civilizacija, od prije tri i po hiljade godina do danas, ona postoji i danas i u sponu je u onoj mjeri u kojoj se pridržava svjetonazora na kojima je formirana. A svaka druga civilizacija, antička, na kojoj se mi sad okrećemo kao uzore, dakle grčka, rimska, egipatska, vavilonska, Mesopotamija, bilo šta od toga, sve je to propalo upravo zato u onom trenutku kada je krenulo da usvaja te narative i kada je to postalo dominantan model funkcionisanja društva."

Voditelj: "Gospodine Koprivica, evo Marina je u svom pređašnjem pitanju pomenula da li je, mislim, evo to se provlači kroz cijelu emisiju, naravno da li su sada ovi sadržaji prioritetni za djecu ili su djeca pretrpana i tako dalje, da li trebamo da pričamo o ulaganjima u školstvo, ulaganjima u našu djecu, ali da li mi, gospodine Koprivica, moramo pričati i o ovim stvarima, jer ove stvari su realnost, one se dešavaju, taj vodič postoji, njega je finansiralo ministarstvo, to je objavljeno na sajtu nevladine organizacije, to je prenio jedan portal, maltene, o tome se ćutalo. Evo, mi smo ovdje jutros, pričamo o tome, naravno, ako ja mogu da dam svoju ocjenu, vrlo korektno i vi i gospodin Sušić, izlažete i komentarišete i analizirate ovu temu, ali u redu je, trebamo da pričamo o mnogo drugih stvari, dešava se mnogo toga drugoga, ali, da li je važno da i ovo pomenemo? Pošto se ono dešava?"

Dragan Koprivica: "Apsolutno. Važno je da smo, što se kaže, u toku događaja. Očigledno ministarstvo nije moglo da se ogлуši o jednu takvu inicijativu koja predstavlja i dio naše realnosti, ali od stava i potvrde iz ministarstva do realizacije, do toga da se to sprovede u praksu i kako će reagovati i učenici i roditelji, poduga je i, ja se bojim, problematična priča. To može da bude prosto neka, narodski rečeno, štih proba da vidimo hoće li uspjeti, neće li uspjeti, pa onda da to stavimo ad akta. Mislim da su to suvišne akcije, danas u vremenu kad su djeca prenatrpana i kad prvo ne postoji izražen dignitet prosvjetnog radnika u Crnoj Gori."

Tokom emisije je bilo riječi o statusu prosvjetnih radnika u Crnoj Gori, kao i problemima u školama, s posebnim osvrtom na vršnjačko nasilje. Sagovornici ocjenjuju da bi prioritet trebalo da bude rješavanje tog problema, navodeći da predložena inicijativa Centra za građansko obrazovanje ukazuje na zanemarivanje suštinskih pitanja u obrazovnom sistemu.

Od 08:55:14 sati

Voditelj: "Ova redakcija se bavi prosvjetnim temama, tako da..Možda smo mi, Marina, napravili malu pauzu, ali, svakako ćemo se ispraviti, ali, evo, i ovo je, u neku ruku, isto, da kažemo, prosvjetna tema. Gospodine Sušiću, rekli ste u pređašnjem ili pretpređašnjem, evo ne mogu sad tačno da se sjetim, izlaganju, da ste kao otac, kao roditelj, protiv ovih, ovakvih vodiča u školama i ovakvih projekata. Sta ćemo sa balansom? Jer, ima roditelja koji će ovo

podržati, ima roditelja kao vi koji će biti protiv, ima možda djece koja su već u srednjoj školi, su formirane, maltene ličnosti, koja su tih usmjerenja. Kako napraviti neki balans između stava roditelja, hajde reći ću i ljudskih prava?"

Mitar Sušić: *„Mislim da u demokratskom društvu možemo koristiti argumente demokratije. Dakle, ako neko ima i zahtijeva za sebe pravo da živi u nekom ideološkom brlogu, neka mu ga, ali neka meni da pravo da živim u svojoj ideološkoj čistoti, kako je ja doživljam. On će, naravno, doživljavati to suprotno, njegovo će biti čistota, moj brlog, ali da se, prosto, razgraničimo po tom osnovu. Dakle, neka svako uči i vaspitava svoju djecu na onaj način kako smatra da treba.“*

Voditelj: *"Molim vas, nećete mi zamjeriti. Imali smo u istom ovom terminu, u posljednje vrijeme, nismo pomenuli, čudo da smo svi zaboravili, imali smo da je hajka bila velika, oko toga da vjeronauka bude kao izborni predmet u školama. Evo, može li neka paralela?"*

Mitar Sušić: *„I to je stvar izbora.“*

Voditelj: *"Upravo vi ste govorili za stvar izbora na ovu stranu, pa sam se, eto, sjetio da je vjeronauka..."*

Mitar Sušić: *"Ako neko želi da na taj način učestvuje u obrazovanju, odnosno, da u školama ima vjeronauku, i to je potpuno legitimno. Ja sam više pristalica toga da to zapravo polazi iz porodice, jer svaka institucionalizacija tog segmenta može voditi i nekoj, ne znam, selektivnoj indoktrinaciji, da ne ulazimo u te detalje, ali u svakom slučaju da svako ko ima želju, ko može da formira jednu jedinicu u okviru javne ustanove, djece koja žele da imaju taj priručnik kao obavezan ili kao fakultativan..."*

Voditelj: *"Ili roditelja njihovih.“*

Mitar Sušić: *"Pa, roditelja. Neka slobodno formiraju takvo odjeljenje i neka se dive sutra kako je to odjeljenje bilo najnaprednije u svojoj generaciji i u civilizaciji i u čitavoj istoriji Crne Gore, a nas zaostale, neka formiraju odjeljenje zaostalih gdje neće to, taj priručnik neće biti tretiran, gdje će možda naša djeca učiti neke jednostavne zanate u tim nižim razredima, gdje će učiti kako funkcioniše neko domaćinstvo, kako funkcioniše, što ste vi pomenuli, Marina, kako se nešto dijeli sa drugom, kako se nešto pomaže, zbog čega je to važno i kad nemamo neki interes odmah vidljiv i ličniji od toga, pa da vidimo, eto, ta naša zaostala djeca će u budućnosti možda biti sluge ovoj naprednoj djeci iz LGBT agende, a vrijeme će pred nama pokazati da li je to tako ili nije.“*

U nastavku emisije, voditeljka čita pristigle poruke gledalaca, kojima se izražava protivljenje predloženoj inicijativi i najavljuje organizovanje protesta.

Od 08:59:47 sati

Voditeljka: *„Uvek ćemo poći od one činjenice, moramo poštovati osnovna ljudska prava. I onda uvek imamo i onaj kontrargument, poštujemo ih dok ta prava ne ugrožavaju tuđa prava. Gde je ta linija?"*

Mitar Sušić: *„Moramo opet poći do izvora. Dakle, šta je izvor osnovnih ljudskih prava? Je li izvor osnovnih ljudskih prava neki ljudski dogovor ili postoje bogomdana ustanovljena ljudska prava koja su ista od vajkada? Dakle, ako je pravo na život nešto oko čega se dogovaramo, onda možda sutra neka većina se formira i u crnogorskom društvu koja kaže treba, ne smije da živi niko ko ima, ne znam, plave oči. Svodimo na nivo apsurdna. Dakle, hoću da kažem da osnovna ljudska prava nisu stvar dogovora. Osnovna ljudska prava su stvar apsolutnog. Dakle, ono što nam je dato kao ljudima po samom rođenju je apsolutno. Ja vjerujem da svaka promocija seksualnog nemorala, u koju uključujem LGBT, ugrožava pravo na život, zato što će civilizacija koja počiva na takvim premisama ubrzo biti osuđena na potpunu devastaciju porodice kao institucije u kojoj se može formirati zdrav pojedinac, a onda će takvi nezdravi pojedinci, što imamo... Danas mi imamo porast nasilja u svim segmentima društva, upravo*

zbog unižavanja porodice u prošlosti. A današnje rastakanje porodice će dovesti do nekih novih oblika nasilja u budućnosti. U suštini, poštovanje ljudskih prava je, naravno, aksiom i obaveza, ali ljudska prava nisu stvar dogovora. Dakle, sada neko pokušava da u set ljudskih prava uvrsti pravo na zdravu životnu sredinu, servirajući kroz to onaj čep, ne znam, od soka koji ne možemo da odvojimo od toga."

Voditeljka: "Ali, ovde da govorimo o osnovnim ljudskim pravima."

Mitar Sušić: "Ali ne, to je tzv. treća generacija osnovnih ljudskih prava vam je čep od jogurta koji ne možete da skinete jer ugrožavate životnu sredinu. A kad bace bombu od ne znam koliko razorne moći koja nikada ne može... U civilizaciji se nije toliko čepova proizvelo koliko proizvede jedan segment toga, onda to nikom ništa. Dakle, i dok njihovi aktivisti lete sa kontinenta na kontinent avionima koji potroše goriva koliko ne može prosto...shvatate."

Voditelj: "I koji zagade koliko jedan industrijski grad u stotinu hiljada stanovnika."

Mitar Sušić: "Sve više sam pristalica toga da zaista neko ko je ostvario određeni uspjeh u finansijskom smislu, u političkom smislu, a nema moralni kapacitet da bude odgovoran za zajednicu, uživa u tome da od ljudi pravi idiote i da uživa u tom što neko uživa u tome što je pripadnik LGBT populacije, da uživa u tome što se ljudi međusobno ubijaju, da uživa u tome što ljudi započinju, ne znam, ratove oko nejasnih ciljeva, zbog mržnje, zbog neke nacionalne pripadnosti ili ideologije, tako da, sve više stvari koje se dešavaju, posebno u zadnje vrijeme, me upućuje na to da se neko, ovako da kažem kolokvijalno, sprda s nama."

Voditelj: "Patokratija."

U završnom dijelu emisije iznijet je stav da pomenuta inicijativa može doprinijeti dodatnim podjelama u društvu, te da u ovom trenutku nije prioritet za crnogorski obrazovni sistem.

- Mediji su jedan od ključnih faktora za formiranje javnog mnjenja, tako da informativni sadržaji (intervjui, debate, komentari), a naročito kada se bave aktuelnim pitanjima od javnog interesa, imaju veliki značaj i uticaj. Zadatak medija je da prenesu nepristrasnu informaciju i omoguće iznošenje različitih stavova, da pitanja predstave na objektivni i uravnotežen način, ali je, takođe, njihova uloga i da bez predrasuda promoviraju jednakost i doprinesu formiranju šireg društvenog, tolerantnog i miroljubivog antidiskriminatornog okruženja. Društvena obaveza medija jeste da doprinesu suštinskom razumijevanju određene problematike, bez subjektivnosti. Putem prenošenja različitih stavova i objektiviziranja problema, mediji obezbjeđuju da šira javnost na osnovu relevantnih informacija i vlastitih promišljanja, izgradi konstruktivan stav. Mediji su posebno dužni da doprinesu promociji i podsticanju ostvarivanja i zaštite ljudskih prava svih osoba bez obzira na njihovo porijeklo, godište, pol ili druge realne ili pretpostavljene osobine.
- Opšta deklaracija Ujedinjenih nacija o pravima čovjeka (iz 1948. godine) propisuje da se „sva ljudska bića rađaju slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima“. Brojna prava ličnosti, kao što su pravo na život, zdravlje i tjelesni i psihički integritet, pravo na slobodu, čast i ugled, lični identitet, privatnost i druga srodna i slična prava ličnosti – uživaju pojedinačnu pravnu zaštitu u različitim granama prava zavisno od prirode povrijeđenog dobra. Međutim, sva ova prava kao i mnoga druga ljudska prava i vrline, ulaze u opšti pojam dostojanstva koji uživa pravnu zaštitu.

Sloboda je prirodno pravo čovjeka da svojim voljnim radnjama vrši izbor sadržine i način svoje djelatnosti u različitim područjima individualnog i zajedničkog života, ali tako da, držeći se pravednog zakona i tolerancije kao izraza kulture razuma, ne vrijeđa istu i jednaku slobodu drugih. Dostojanstvo kao apsolutna svrha ljudskosti, pretpostavka je svake racionalne slobode i jednakosti ljudi bez obzira na njihove razlike po rođenju ili bilo kom legitimnom ubjeđenju.

Sve odredbe koje se odnose na neotuđiva ljudska prava imaju za svrhu da očuvaju ljudsko dostojanstvo. Ono se odnosi na sve pojedince, što znači da ono za sobom povlači i zabranu svake diskriminacije: neposredne ili posredne, po bilo kom osnovu. Ustavom Crne Gore (član

28) svakom se jemči dostojanstvo, nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta čovjeka, njegove privatnosti i ličnih prava.

Pravo na ljudsko dostojanstvo je lično pravo čovjeka da se osjeća i bude uvažen kao subjekt (njegova čast i ugled), da ne bude upotrijebljen kao objekt, kao sredstvo za ostvarivanje tuđih ciljeva. Povreda ljudskog dostojanstva nastaje radnjama kojima se čovjeku odriče kvalitet subjekta (npr. napad na njegovu čast ili ugled, pravo na ostvarivanje zagarantovanih prava) i time izaziva duševna bol (osjećaj povrijeđenosti, nezadovoljstva, nelagode, isključenosti i si.).

5. Članom 10 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda propisano je da svako ima pravo na slobodu izražavanja, kao i da ovo pravo uključuje slobodu posjedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Sloboda izražavanja se primjenjuje ne samo na „informacije“ ili „ideje“ koje se povoljno primaju ili se smatraju bezopasnim ili pitanja oko kojih postoji ravnodušnost, već i na one ideje i informacije koje vrijeđaju, šokiraju ili uznemiravaju državu ili bilo koji dio stanovništva. Sloboda izražavanja ne obuhvata samo pravo pojedinca na širenje informacija i ideja, već i pravo svakoga da prima informacije koje drugi žele da mu saopšte (tzv. „pravo javnosti da zna“) tj. da budu adekvatno informisani, naročito o pitanjima od javnog interesa.
6. Uvažavajući pravo na slobodu izražavanja i uređivačku autonomiju, mediji su slobodni da određenu pojavu ili događaj tretiraju na različiti način, a da pri tome ne prekrše propise. Ne može se dovesti u pitanje pravo emitera da, u skladu sa njegovom uređivačkom politikom, pribavlja, objavljuje i prenosi informacije od interesa za javnost, uz obavezu da to čini na način kojim se doprinosi slobodnom, istinitom, cjelovitom i nepristrasnom informisanju javnosti o događajima kao i poštovanju i promociji osnovnih ljudskih prava i sloboda, demokratskih vrijednosti i pluralizma ideja.

Sloboda izbora, načina predstavljanja i pristupa temi koju emiter obrađuje spada u domen uređivačke slobode i slobode izražavanja emitera. Ne dovodeći u pitanje pravo emitera da obradi predmetnu temu, ne može se zaobići njegova odgovornost za način na koji će tema biti predstavljena, kao ni za posljedice koje ovakav pristup može imati na određene zajednice.

U informativnom programu, u kojem se očekuje objektivno izvještavanje, emiter ima obavezu da izbjeća i osudi kao neprihvatljiv u demokratskom društvu bilo koji vid diskriminatornog izražavanja koji, između ostalog, uključuje relativizaciju ili opravdavanje homofobije ili transfobije, promociju ili normalizaciju predrasuda, negativne stereotipizacije ili stigmatizacije LGBTIQ osoba/zajednice, jer takve kvalifikacije imaju potencijal da proizvedu i jačaju diskriminatorni efekat i utiču na percepciju javnosti prema ovoj ranjivoj društvenoj grupi.

Pri tome, mediji moraju biti svjesni činjenice da sloboda izražavanja nije apsolutno pravo, te da se širenje sadržaja kojim se podstiče diskriminacija, može smatrati nedozvoljenim govorom i ne može se očekivati da bude zaštićen, jer predstavlja zloupotrebu slobode izražavanja (što je zabranjeno).

7. Mediji, posebno televizijski programi sa nacionalnim pokrivanjem, imaju mogućnost da daju doprinos kreiranju prostora za otvoren, odgovoran i stručno utemeljen razgovor o temama od značaja za ostvarivanje i zaštitu Ustavom zagarantovanih prava, sa posebnim fokusom na položaj i izazove sa kojima se suočavaju ranjive društvene grupe, u koje spada LGBTIQ zajednica, koja je izložena različitim vidovima diskriminacije. Takođe, mediji imaju posebnu ulogu da kroz različite vrste i formate svojih sadržaja, posebnu pažnju posvećuju aktivnostima, događajima i procesima koji doprinose unapređenju ili ugrožavanju položaja ove i ostalih ranjivih društvenih grupa. U tom smislu posebno važan je odnos medija prema inicijativama koje se odnose na obrazovanje, zdravstvo, zapošljavanje i ostale oblasti u kojima se javljaju ključni izazovi za održivu inkluziju i ostvarivanje jednakosti i nesmetanog razvoja i prosperiteta pojedinaca bez obzira na različita lična svojstva. Uvažavajući posebnu ranjivost maloljetnika i značaj obezbjeđivanja inkluzivnog i bezbjednog školskog okruženja, mediji imaju posebno

važnu ulogu i obavezu da ovim temama pristupaju sa dužnom pažnjom i uvažavanjem, kako svoje i slobode izražavanja svojih gostiju/sagovornika, tako i prava svih onih na koje se određene teme, procesi i stavovi odnose ili ih pogađaju.

8. Dana 15. aprila 2026. godine, redovna rubrika jutarnjeg programa („Tema jutra“) ovog emitera, pod nazivom „*Nasilni odlazak u svijet odraslih*“, bila je posvećena objavljivanju priručnika „Vodič kroz LGBTIQ+ teme za nastavnice i nastavnike osnovnih i srednjih škola“ (u daljem tekstu: Priručnik), od strane NVO „Centar za građansko obrazovanje“, uz podršku Ministarstva ljudskih i manjinskih prava (dostupan na <https://cgo-cce.org/2026/04/03/vodic-kroz-lgbtiq-teme-za-nastavnice-i-nastavnike-osnovnih-i-srednjih-skola/>).

Radi se o publikaciji koja bi, kako navodi njen izdavač (<https://cgo-cce.org/2026/04/05/kad-skola-cuti-i-ne-reaguje-raste-prostor-za-homofobiju/>), trebalo da pomogne nastavnom kadru da unaprijede svoja znanja i vještine u oblastima „*razumijevanja homofobije, prepoznavanja homofobnog vršnjačkog nasilja, komunikacije sa LGBTIQ+ mladima, saradnje sa roditeljima, saradnje sa institucijama i procedura dokumentovanja nasilja*“, kao i da „*pored objašnjenja ključnih pojmova i društvenog konteksta, vodič sadrži i konkretne problemske situacije, prijedloge vježbi za rad u učionici, modele (ne)poželjne komunikacije, okvir za roditeljske sastanke i praktični obrazac službene zabilješke o incidentu nasilja ili diskriminacije.*“

U Priručniku se ukazuje (str. 19) da „*od 1. septembra 2026. godine stupa na snagu obavezna primjena Protokola o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja. Riječ je o krovnom dokumentu koji podrazumijeva kontinuiranu saradnju škole, policije, centara za socijalni rad i zdravstvenih ustanova u cilju hitnog reagovanja na svaki oblik nasilja, uključujući i verbalno i digitalno uznemiravanje kvir mladih osoba. Ovim protokolom nalaže se prijavljivanje policiji ili tužilaštvu svake prijeteće izrečene verbalno ili putem digitalnih sredstava komunikacije. Protokol zabranjuje diskriminaciju mladih, posebno kada je riječ o njihovoj seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu. Takođe, precizno definiše uloge svih aktera u školi - uprave, pedagoških službi, nastavnica i nastavnika.*“

9. Pitanja koja se odnose na zaštitu djece i mladih (posebno LGBTIQ maloljetnika), njihovo mentalno zdravlje, osjećaj sigurnosti i ravnopravnog uključivanja u obrazovni proces predstavljaju teme od posebnog društvenog značaja i javnog interesa. Zbog toga i objavljivanje Priručnika, kao i reakcije koje je ono izazvalo, predstavlja temu od interesa za javnost.

Odluka / namjera emitera da se u predmetnom sadržaju posveti, kako navodi u izjašnjenju, pitanju „*opterećenosti učenika nastavnim sadržajem, odnosno na potencijalne efekte uvođenja dodatnih edukativnih materijala u obrazovni sistem*“, predstavlja njegovo pravo u okviru uređivačke slobode. Takođe se ne može dovesti u pitanje pravo voditelja i medija da svojim sadržajima podstiču ili doprinose debati o uticaju koji usvojeni Priručnik može imati, a posebno u imajući u vidu da rasprave o unapređenju vidljivosti i jednakosti pripadnika LGBTIQ zajednice izaziva različite reakcije, od protivljenja do podržavanja.

Ipak, na osnovu uvida u emitovani programski sadržaj može se zaključiti da je emiter neosnovano i neopravdano usmjeravao razgovor i omogućio ponavljanje stavova gostiju koji nijesu bili usmjereni na sadržaj same publikacije ili razloge za njeno objavljivanje, već isključivo na isticanje nedvosmisleno jedne strane i isključivih stavova koji mogu izazvati ili doprinijeti jačanju negativnog odnosa, stigmatizacije, marginalizacije ili netrpeljivosti prema LGBTIQ zajednici i svima koji se zalažu za unapređenje njihove vidljivosti, jednakosti i prava na zaštitu od diskriminacije.

Ne dovodeći u pitanje pravo emitera da bira goste i način obrade određene teme, činjenica da da među gostima nije bilo predstavnika izdavača publikacije o kojoj se govori, Ministarstva koje je podržalo njeno objavljivanje, LGBTIQ zajednice ili organizacija koje se bave temom unapređenja ljudskih prava i posebno položaja ove ranjive grupe, uopšte unapređenja osnovnog i srednjeg obrazovanja, prevencije i suzbijanja vršnjačkog nasilja, značaja brige o

mentalnom zdravlju maloljetnika (posebno LGBTIQ maloljetnika) ili slično, ukazuje da emiter nije postupio u skladu sa, kako navodi u izjašnjenju, principima „... objektivnog, nepristrasnog i uravnoteženog informisanja, kao i obavezom poštovanja ljudskih prava i dostojanstva svih društvenih grupa“.

Jer, na osnovu emitovanog programa, može se zaključiti da emiter nije ni pokušao da pribavi ili omogući iznošenje mišljenja bilo kojeg od pomenutih subjekata.

Nijesu osnovani navodi emitera da je redakcija pristupila obradi teme „sa dužnom profesionalnom pažnjom, što se moglo vidjeti kroz postavljena pitanja voditelja i same najave emisije“. Naime, od uvodnog pitanja (kada voditeljka postavlja pitanje „da li je opravdano usmjeravati budžetski novac na ideološke priručnike?“), pa preko komentara sadržanih u ostalim pitanjima, voditelji su svojim stavovima usmjeravali razgovor ka opštoj ocjeni da je usvajanje priručnika i promocija tema od značaja za položaj i prihvatanje LGBTIQ osoba (posebno mladih u osnovnim i srednjim školama) preuranjeno, neopravdano i nepotrebno i navodili/pojačavali/odobravali (negativne) stavove gostiju, kao na primjer:

- „U susret održavanju maturalnih ispita, poražavajućim rezultatima na PISA testiranjima, gradivom sa kojim se oni susreću svaki dan u školama, da li su u ovom momentu ovakvi priručnici potrebni?“
- „... vi ste rekli da su ovo samo koraci ka tome, 'ajde sad ću reći žargonski, opštem rasulu. Kako smo mi sigurni da je to korak ka opštem rasulu? Evo, ovi ljudi, mislim, i pretpostavljam da bi i ova nevladina organizacija objasnila da oni samo žele da taj dio stanovništva bude vidljiv i nediskriminisan“
- „Da li te njihove glavice mogu u tom momentu da prihvate sve te informacije pa da razvrstaju šta znači pol, i od, što smo nekad učili, a sad imamo i panseksualna osoba, seksualna osoba i sve ostale termine. Da li je to možda u ovom momentu za njih previše ili nasilno na neki način?“
- „Samo smo hteli da sa ovog stanovišta razmotrimo da li u ovom momentu... Eto, i danas su, rekla sam, polaganje maturalnih ispita i imali smo bukvalno poražavajuće rezultate na PISA testiranjima i svaki put to pominjem, smo možda trebali više da se pozabavimo tim temama i da to stavimo u fokus, nego što smo se bavili ovakvim priručnicima, baš u ovom momentu.“
- Obraćajući se g. Koprivici: „Evo, mi smo ovdje jutros, pričamo o tome, naravno, ako ja mogu da dam svoju ocjenu, vrlo korektno i vi i gospodin Sušić, izlažete i komentarišete i analizirate ovu temu...“

Komentarima i pitanjima voditelji su relativizovali značaj zaštite i promocije unapređenja prava i položaja LGBTIQ zajednice, sugerisanjem da njihovo ostvarivanje može dovesti do ugrožavanja tuđih prava („... rekli ste ... da ste kao otac, kao roditelj, protiv ovih, ovakvih vodiča u školama i ovakvih projekata. Šta ćemo sa balansom? Jer, ima roditelja koji će ovo podržati, ima roditelja kao vi koji će biti protiv, ima možda djece koja su već u srednjoj školi, su formirane, maltene ličnosti, koja su tih usmjerenja. Kako napraviti neki balans između stava roditelja, hajde reći ću i ljudskih prava?“), ... „Uvek ćemo poći od one činjenice, moramo poštovati osnovna ljudska prava. I onda uvek imamo i onaj kontrargument, poštujemo ih dok ta prava ne ugrožavaju tuđa prava. Gde je ta linija?“).

10. Analizom predmetnog sadržaja, uz primjenu višestepenog testa procjene rizika od diskriminacije (koji se koristi za utvrđivanje da li u konkretnom slučaju dolazi do diskriminatornog postupanja, sa fokusom na elemente korišćenog jezika, konteksta situacije, ciljne publike, medijskog formata i ukupnog komunikacijskog efekta), kako bi se utvrdilo da li sadržaj prelazi granicu slobode izražavanja i ulazi u sferu koja podstiče diskriminaciju, može se zaključiti da je omogućeno iznošenje stavova kojima se:

- aktivnosti vezane za unapređenje vidljivosti i zaštite prava LGBTIQ+ osoba predstavljaju kao društveno štetni procesi koji negativno utiču na razvoj djece i društva u cjelini te dovode u vezu sa negativnim kulturno-obrazovnim vrijednostima („*ovi priručnici i uopšte tema promocije, ne samo tzv. LGBT kulture, odnosno antikulture su razlog više zašto naši građani sve više osjećaju nepovjerenje, generalno, prema školskom sistemu ...*“), kreiranje obrazovnih sistema koji od čjece „*pravi i ideološki i moralno i kulturološki sakate ljude*“, da je „*sistem vrijednosti koji se nameće ovim i sličnim projektima zapravo antisistem antivrijednosti*“, da se ovakvim priručnicima „*nameću neki ideološki narativi koji niti su civilizacijski, to su duboko anticivilizacijski narativi*“).
 - priznavanje/tolerancija homoseksualnosti ocjenjuje kao anticivilizacijsko („*Dakle, LGBT kultura postojala je u starom Rimu, postojala je u antici i sve te civilizacije su upravo u trenucima kada su to dozvolile kao legitimno i kao potpuni izraz slobode, propadale*“) i da doprinosi „*.... negiranju institucije braka i porodice*“, kao i „*... uništenja onih moralnih komponenti čovjeka koje ga čine različitim od životinja*“. Takođe se homoseksualni odnosi karakterišu kao grijeh, neprirodni i nemoralni („*To je prosto grijeh. Podjednako grijeh kao što je svaki drugi blud. Dakle, ako ga posmatramo kao bolest, mi smo već prihvatili jednu dozu razumijevanja*“), a tolerancija prema LGBTIQ osobama dovodi u vezu sa djelima lica osuđenog za ozbiljna krivična djela i neprihvatljivim ponašanjima („*smatram da je on samo jedan nastavak jednog, da kažem, seta antiponašanja koje se može definisati kao nepoštovanje institucije braka i porodice i, u konačnom, vodi ka normalizaciji takvih odnosa, a produbljuje se sa onim što smo imali recimo u Epsteinovim fajlovima gdje se normalizuje već i zoofilija i pedofilija i nekrofilija i svi ostali oblici raznih filija*“, ... „*...čitav taj narativ kreiraju neki ljudi tipa Epstina koji uživaju u tome da ljudi od sebe prave budale na način do njihove smrti*“).
11. Prilikom ocjene prirode predmetnog sadržaja, Agencija je imala u vidu da govor mržnje i diskriminatorno izražavanje ne obuhvataju samo direktno pozivanje na nasilje ili otvorene prijetnje, već i izražavanje kojim se prema određenoj društvenoj grupi stvaraju ili podstiču prezir, stereotipi, društvena netrpeljivost, stigmatizacija ili osjećaj društvene neprihvatljivosti. U konkretnom slučaju, tokom emisije su izrečeni brojni vrijednosni sudovi kojima se LGBTIQ+ osobe i aktivnosti usmjerene na zaštitu njihovih prava predstavljaju kao: „antikultura“, „antisistem antivrijednosti“, „duboko anticivilizacijski narativi“, prijetnja porodici, društvu i djeci, uzrok društvenog „rasula“ i „propadanja civilizacija“, pojava povezana sa „zoofilijom, pedofilijom i nekrofilijom“, oblik ponašanja koji vodi „uništenju moralnih komponenti čovjeka“. Posebno su problematični navodi kojima se homoseksualnost opisuje kao „grijeh“, „blud“, „neprirodnost“, odnosno kao pojava koja predstavlja moralnu i civilizacijsku devijaciju. Takve formulacije prevazilaze granice izražavanja ideološkog ili religijskog neslaganja i proizvode negativnu stereotipizaciju i društvenu stigmatizaciju LGBTIQ osoba kao društvene grupe.
12. Agencija posebno ukazuje da je za diskriminatorni karakter izražavanja dovoljno da sadržaj, posmatran u cjelini, proizvodi ili može proizvesti efekat društvenog prezira, neprihvatanja, netrpeljivosti ili opravdavanja diskriminatornog odnosa prema određenoj grupi. Izrečeno, posmatrano u cjelini, predstavlja generalizujuće i vrijednosno negativno označavanje jedne društvene grupe, pri čemu se njeno postojanje i prihvatanje dovodi u vezu sa negativnim društvenim posljedicama. Time se može doprinijeti stvaranju negativnog društvenog stava i povećanju društvene distance prema LGBTIQ+ osobama.

U predmetnoj emisiji upravo takav efekat proizlazi iz kontinuiteta izlaganja, načina predstavljanja teme, izbora sagovornika, ponavljanja negativnih kvalifikacija i povezivanja LGBTIQ osoba sa moralnim, društvenim i civilizacijskim propadanjem.

Sporni navodi gostiju nisu imali novinarsku ili informativnu vrijednost, već su predstavljali govor usmjeren na diskreditaciju i poniženje pripadnika ove grupe i grubo zadiranje u njihovo ljudsko dostojanstvo. Ne dovodeći u pitanje pravo gostiju / medija da se bave i objavljuju informacije od značaja za sagledavanje i ocjenu opravdanosti objave i korišćenje predmetnog

Priručnika ili postupanja / doprinosa određene NVO ili državnog organa (Ministarstva) unapređenju obrazovne politike, ničim se ne može opravdati emitovanje navoda kojim se krši dostojanstvo LGBTIQ+ osoba.

Agencija je posebno cijenila da je ciljana grupa jasno određena i prepoznatljiva — LGBTIQ osobe, odnosno osobe određene svojom seksualnom orijentacijom i/ili rodnim identitetom — što predstavlja jedno od zakonom zaštićenih ličnih svojstava.

Iako su navedeni stavovi izrečeni u formi mišljenja gostiju, njihovo višekratno ponavljanje u okviru uređivački vođenog programa, bez adekvatnog kritičkog otklona ili balansirajuće intervencije, pojačava njihov komunikacijski efekat i doprinosi njihovoj društvenoj prihvatljivosti.

Uzimajući u obzir da je emisija emitovana u televizijskom programu sa nacionalnim pokrivanjem, koji je dostupan širokom auditorijumu, da su sagovornici u emisiji bili javne ličnosti (odbornik u skupštini Glavnog grada i advokat, odnosno univerzitetski profesor i publicista), kao i cjelokupan kontekst i način uređivačkog oblikovanja sadržaja, Agencija nalazi da predmetni sadržaj ima potencijal da utiče na formiranje javnog mnjenja i doprinese učvršćivanju negativnih stereotipa i nepovoljnog društvenog odnosa prema LGBTIQ+ populaciji.

13. Prilikom sagledavanja da li je došlo do kršenja Zakona, Agencija je posebno cijenila da li je emiter svojim postupanjem omogućio prenos ili širenje stavova koji mogu podsticati netrpeljivost i diskriminaciju.

Iako sporni stavovi uglavnom potiču od gostiju emisije, emiter snosi odgovornost za cjelokupan programski sadržaj, uključujući način njegovog uređivačkog oblikovanja, vođenja emisije i kontekst u kojem su stavovi iznijeti. U konkretnom slučaju, voditelji su kroz način vođenja razgovora i reakcije tokom emisije zadržali pretežno pasivan pristup iznijetim stavovima, uključujući i situacije u kojima navodi gostiju nijesu bili predmet dodatnog kritičkog osvrtu ili uređivačke intervencije („... *vi ste slobodan čovjek i samo nastavite*“) ili je odobravano izlaganje gostiju („*mogu da dam svoju ocjenu, vrlo korektno i vi i gospodin Sušić, izlažete i komentarišete i analizirate ovu temu...*“).

Iako je u jednom trenutku data formalna ograda („...*ja ću se ispred ove redakcije ograditi...*“), takva reakcija nije bila praćena dodatnim pitanjima, kritičkim osvrtom ili usmjeravanjem razgovora ka samoj temi emisije, što je omogućilo dalje iznošenje i razvijanje spornih tvrdnji u istom pravcu.

Agencija je posebno cijenila i činjenicu da je dio razgovora bio usmjeren na lične i političke kvalifikacije izvršne direktorice Centra za građansko obrazovanje, kroz iznošenje navoda o njenim ranijim javnim istupima, odnosu prema pojedinim političkim i društvenim pitanjima. Iako je voditelj naveo da imenovana nije prisutna u studiju i formalno se ogradio od takvih tvrdnji, istovremeno je gostu omogućeno da nastavi izlaganje u istom pravcu, bez dodatnog uređivačkog usmjeravanja razgovora ka temi emisije ili kritičkog preispitivanja iznesenih navoda.

Iako emisija ima formu programa uživo, takav format ne oslobađa emitera odgovornosti za emitovani sadržaj. U konkretnom slučaju nije obezbijeden adekvatan uređivački okvir kojim bi sporni navodi bili dodatno preispitani ili stavljeni u širi društveni i profesionalni kontekst, čime je omogućeno njihovo dalje širenje.

Navodi iz izjašnjenja emitera, koji se odnose na slobodu izražavanja gostiju i ograđivanje redakcije, ne mogu isključiti odgovornost emitera za emitovani sadržaj, niti umanjiti njegov potencijalni diskriminatorni efekat.

Sagledano u cjelini, ovakav uređivački pristup, u kojem izostaje adekvatna profesionalna distanca i uključivanje drugačijih relevantnih stavova o predmetnoj temi, dovodi do toga da

se iznijeti stavovi gostiju dodatno afirmišu kroz reakcije dijela publike, čime se doprinosi normalizaciji diskriminatornog govora prema LGBTIQ+ populaciji.

14. Na osnovu sprovedene analize i utvrđenih činjenica, Agencija nalazi da predmetni sadržaj prevazilazi granice informisanja o temi od javnog interesa i prerasta u sadržaj u kojem se jedna društvena grupa i aktivnosti za unapređenje njenog položaja prikazuju u izrazito negativnom kontekstu.

Tokom emisije nijesu bili zastupljeni različiti relevantni stavovi o predmetnoj temi, već su gotovo isključivo iznošeni negativni i osporavajući stavovi prema LGBTIQ+ osobama i njihovoj društvenoj vidljivosti i pravima. U takvom uređivačkom okviru, iznijete tvrdnje nijesu ostale na nivou pojedinačnih vrijednosnih sudova, već su kroz način prezentacije i kontinuitet izlaganja dobile širi društveni kontekst i efekat odobravanja. Uvažavajući pravo na slobodu izražavanja gostiju, te značaj javne debate o pitanjima i temama od interesa za javnost, ne može se opravdati iznošenje diskriminatornih stavova kojima se ugrožava pravo LGBTIQ osoba na privatni život (dostojanstvo, bezbjednost, jednakost, ...).

U emisiji su iznijete tvrdnje kojima se LGBTIQ+ osobe i zalaganje za promociju njihovih prava i položaja kroz sistem osnovnog i srednjeg obrazovanja predstavljaju kao prijetnja društvenim vrijednostima, moralnom poretku i porodici, dok su posebno problematični navodi kojima se ova tema dovodi u vezu sa pojavama poput „zoofilije, pedofilije i nekrofilije“, čime se pripadnici ove društvene grupe implicitno povezuju sa društveno neprihvatljivim i devijantnim ponašanjima.

15. U predmetima „*Vejdeland i drugi protiv Švedske*“ (<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-109046>) i „*Lilliendahl protiv Islanda*“ (<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%5B%22001-203199%22%5D>) Evropski sud za ljudska prava ukazao je da izražavanje koje sadrži uvredljive, omalovažavajuće i stereotipne tvrdnje o osobama zbog njihove seksualne orijentacije može opravdati ograničenje slobode izražavanja, čak i kada ne sadrži direktan poziv na nasilje.

U predmetu „*Vejdeland i drugi protiv Švedske*“ (par. 55), Sud je istakao da izražavanje koje sadrži ozbiljne i uvredljive tvrdnje o seksualnoj orijentaciji može izazvati predrasude i netrpeljivost prema LGBTIQ osobama, te ne uživa punu zaštitu člana 10 Konvencije.

U predmetu „*Lilliendahl protiv Islanda*“ (par. 39), Evropski sud za ljudska prava ukazao je da i izražavanje koje ne predstavlja „najteži oblik govora mržnje“ može biti predmet ograničenja u smislu člana 10 stav 2 Konvencije, ukoliko svojim sadržajem i efektom doprinosi stvaranju diskriminatornog okruženja prema zaštićenim društvenim grupama. Sud je posebno cijenio prirodu izjava, njihov javni karakter i potencijalni uticaj na stvaranje predrasuda i stigmatizacije.

Agencija nalazi da su i u konkretnom slučaju izrečene tvrdnje imale isti osnovni efekat — predstavljanje LGBTIQ osoba kao moralno, društveno i civilizacijski neprihvatljive grupe, uz stvaranje i učvršćivanje negativnih stereotipa i društvene distance prema toj zajednici i ugrožavanje njihovog dostojanstva.

Posebno je analizirano da li utvrđivanje odgovornosti emitera i izricanje mjere predstavlja ograničenje slobode izražavanja koje ispunjava uslove tzv. trostepenog testa, odnosno da li je takvo ograničenje propisano zakonom, da li ima legitiman cilj i da li je neophodno u demokratskom društvu.

U odnosu na prvi uslov, utvrđeno je da je Zakonom propisana zabrana emitovanja sadržaja kojima se podstiče ili širi diskriminacija, netrpeljivost ili mržnja prema određenoj grupi ili licima po osnovu njihovih stvarnih ili pretpostavljenih ličnih svojstava (član 15 stav 2 Zakona). Takođe, Zakon propisuje i obavezu emitera da poštuje privatnost i dostojanstvo građana (član 23 stav 1 Zakona). Zakonom je propisana i nadležnost Agencije da vrši nadzor nad njegovom primjenom (član 177 stav 1).

Kada je riječ o legitimnom cilju, ograničenje slobode izražavanja u konkretnom slučaju ima za cilj zaštitu dostojanstva i prava drugih, sprečavanje homofobije ili transfobije, promocije ili normalizacije predrasuda, negativne stereotipizacije ili stigmatizacije LGBTIQ osoba/zajednice odnosno netrpeljivosti i

diskriminacije prema ovoj ranjivoj grupi, kao i očuvanje tolerantnog i pluralističkog demokratskog okruženja. Takav cilj je u skladu sa članom 10 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Prilikom ocjene da li je ograničenje neophodno u demokratskom društvu, Agencija je imala u vidu cjelokupan kontekst emitovanog sadržaja, način vođenja razgovora, domet emisije i potencijalni efekat izrečenih stavova na publiku. U predmetnoj emisiji iznesene su tvrdnje kojima se pripadnici LGBTIQ+ populacije predstavljaju kao društveno i moralno neprihvatljiva grupa, pri čemu su njihova prava i društvena vidljivost više puta problematizovani kroz generalizujuće i stigmatizujuće obrasce izražavanja. Takvi navodi prevazilaze granice legitimne debate: o obrazovnim politikama i mogu doprinijeti učvršćivanju predrasuda i negativnih društvenih stavova prema ovoj društvenoj grupi te ugrožavanju njihovog dostojanstva.

Agencija je posebno cijenila činjenicu da je riječ o jutarnjem programu informativnog karaktera, emitovanom u terminu velike gledanosti, sa značajnim uticajem na formiranje javnog mnjenja. Voditelji nijesu imali samo obavezu da se formalno ograde od pojedinih navoda, već da uređivački spriječe dalje razvijanje i normalizaciju diskriminatornog govora, naročito kada je postalo jasno da se rasprava udaljava od kritike konkretne publikacije i prelazi u stigmatizaciju LGBTIQ osoba kao društvene grupe. U tom kontekstu, Agencija nalazi da je utvrđivanje odgovornosti emitera i izricanje upozorenja proporcionalna i opravdana mjera zaštite prava i dostojanstva drugih, kojom se ne ograničava legitimna javna debata, već sprečava zloupotreba slobode izražavanja kroz emitovanje sadržaja sa diskriminatornim efektom. Time se obezbjeđuje da se sloboda izražavanja ostvaruje na odgovoran način, u skladu sa standardima demokratskog društva i obavezom poštovanja ljudskih prava svih društvenih grupa.

Izricanjem upozorenja ne sankcioniše se rasprava o obrazovnoj politici, niti kritika rada NVO ili Ministarstva, već propust emitera da spriječi da se ta rasprava pretvori u platformu za ponavljanje i normalizaciju diskriminatornih narativa prema zaštićenoj društvenoj grupi.

Imajući u vidu navedeno, upozorenje se može smatrati neophodnom i proporcionalnom mjerom, posebno cijeneći činjenicu da su emiteru u prethodnih 12 mjeseci već izricane upravno-nadzorne mjere zbog emitovanja sadržaja sa diskriminatornim elementima.

Naime, Rješenjem broj UP I 04-043/25-141/5 od 25.07.2025. godine emiteru je izrečeno upozorenje zbog kršenja člana 15 stav 2 i člana 23 stav 2 Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama i člana 11 Pravilnika, povodom emitovanja programskog sadržaja „Specijalna emisija“ dana 25. juna 2025. godine, u okviru kojeg je omogućeno iznošenje stavova kojima se podstiče nasilje, krše zajamčene slobode i prava čovjeka i građanina, ugrožava njihovo dostojanstvo i privatnost, te potencira pripadnost određenoj grupi kao oblik diskriminacije.

Takođe, Rješenjem broj UP I 04-043/25-188/4 od 10.09.2025. godine emiteru je izrečena novčana kazna zbog kršenja člana 15 stav 2 Zakona i člana 11 Pravilnika, jer je, dana 08. avgusta 2025.g., prilikom emitovanja rubrika „Pregled štampe“ i „Tema jutro“ u okviru programskih sadržaja „Jutro“ i „Jutro – pregled“ omogućio iznošenje stavova koji se mogu smatrati diskriminatornim postupanjem prema manjinskom narodu i kojima se potencira pripadnost određenoj grupi, odnosno stvarno ili pretpostavljeno lično svojstvo, kao osnov diskriminacije.

Agencija je posebno imala u vidu da je kršenje propisanih standarda ponovljeno u sadržaju čija je emisija (jutarnji program „Jutro“) već bila predmet utvrđivanja odgovornosti emitera za kršenje člana 15 Zakona i člana 11 Pravilnika (zabrana diskriminatornog govora odnosno omogućavanje promovisanja govora mržnje ili diskriminatornog postupanja).

U tom kontekstu, Agencija nalazi da je izricanje predmetne mjere opravdano i nužno radi zaštite javnog interesa i sprečavanja ponavljanja sličnih povreda zakonskih i profesionalnih standarda u programu emitera.

Uzimajući u obzir sve relevantne aspekte konkretnog slučaja, emiter je propustio da izbalansira pravo na slobodu izražavanja sa pravom na zaštitu od diskriminacije po osnovu pripadnosti određenoj grupi, čime je omogućio zloupotrebu slobode izražavanja i diskriminatorno postupanje. Na osnovu navedenog, a uvažavajući činjenicu da je saglasno tački 7.1 izdatog Odobrenja za emitovanje, emiter odgovoran za sve objavljene sadržaje, može se utvrditi da je emitovanjem predmetnih sadržaja prekršio član 15 stav 2 i 23 stav 1 Zakona i član 11 stav 1 Pravilnika.

Nakon sprovedenog postupka i uz uvažavanje svih relevantnih činjenica, direktorica Agencije je, saglasno čl. 180, 181, 182 i 185 Zakona i čl. 15 i 16 Pravilnika o vođenju postupaka i izricanju upravno-

nadzornih mjera, donijela odluku kojom se emiteru izriče upravno-nadzorna mjera upozorenja i nalaže da usaglasi emitovanje programskih sadržaja u okviru programa „Prva TV“ sa standardima definisanim u Zakonu i izdatom Odobrenju za emitovanje.

Emiteru je naloženo da, u skladu sa čl. 181 stav 3 Zakona, informaciju o izrečenoj mjeri objavi u svom programu, kao i da u pisanoj formi obavijesti Agenciju o načinu (sadržaj, datum i vrijeme) objavljivanja informacije o izrečenoj mjeri.

Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja.

UPUTSTVO O PRAVNOM SREDSTVU

Protiv ovog rješenja može se podnijeti žalba Savjetu Agencije za audiovizuelne medijske usluge u roku od 15 dana od dana njegovog dostavljanja.

Dostavljeno:

- Privrednom društvu „AST“ d.o.o.
- Savjet Agencije za audiovizuelne medijske usluge
- Sektor za nadzor
- Sektor za pravne i ekonomske poslove
- Sektor za opšte i međunarodne poslove
- Sektor za informacione-komunikacione tehnologije

Pripremila: Zorica Popović

Odobrila: Jadranka Vojvodić